Suomen Taiteilijaseura

Lausunto 2.5.2024
Aihe: VNS 2/2024 vp. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Suomen Taiteilijaseura on kuvataiteen vaikuttaja- ja asiantuntijajärjestö, joka edustaa yli 3 000 ammattikuvataiteilijaa. Taiteilijaseura pyytää ystävällisesti ottamaan seuraavat seikat huomioon, kun sivistysvaliokunta käsittelee valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028.

5.3.1. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustusten tasoa alennetaan yhteensä 75 milj. euroa v. 2025 ja 150 milj. euroa vuodesta 2026 lukien.

Valtion suora rahoitus taiteelle ja kulttuurille koostuu sekä valtionosuuksia saavista toimijoista (VOS-järjestelmä) että vapaasta kentästä ja molemmat saavat valtionavustuksia.

Kuvataiteen osuus valtion kulttuurirahoituksesta on vain 1 % (Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore 2019), kuvataide on siis rahoituskuopassa. Kulttuurin kohdistui jo vuonna 2024 reilu 8 miljoonan euron leikkaus, joka on kuvataiteen toimialalla konkretisoitunut esimerkiksi kansainvälisyyshankkeiden ja suomalaisen taiteen vientimahdollisuuksien supistumisena. Tämä on suorassa ristiriidassa Orpon hallitusohjelman kulttuuripoliittisten tavoitteiden kanssa. Yhdessä kuntien valtionosuuksien indeksijäädytysten sekä sosiaaliturvaan kohdistuvien leikkausten kanssa kerrannaisvaikutukset kulttuurin kenttään ovat jo nyt olleet merkittävät.

Lisäleikkaukset kulttuurin valtionavustuksiin heikentäisivät olennaisesti kuvataiteen toimialaa. Leikkausten konkreettisina kohteina tulisivat olemaan kuvataiteen yhteisöjen toimintaedellytykset (mm. taidelainaamot ja -galleriat laajasti ympäri Suomea), kuvataiteen vapaan kentän toimijat (esimerkiksi suositut kuvataidetapahtumat) sekä VOS-museot, jotka rahoittavat toimintaansa valtionosuuksien ohella valtionavustuksilla. Esimerkiksi Suomen laajan kuvataideyhteisöverkoston toimintaedellytysten supistaminen merkitsee konkreettisesti alueellisen saavutettavuuden heikentymistä. Leikkausten sijaan kuvataiteen yhteisöt tarvitsisivat kipeästi panostuksia, jotta ne pystyvät luomaan kasvun malleja ja kehittämään esimerkiksi taiteen myyntiä, vientiä ja digitalisaatiota.

Kulttuurin lisäleikkaukset johtaisivat väistämättä organisaatioiden toiminnan supistamiseen tai lakkauttamiseen sekä osaamisvuotoon alalta. Yleisölle leikkaus tarkoittaa vähemmän mahdollisuuksia kokea taidetta, vähemmän taidenäyttelyitä. Kuvataide on suosittu taidemuoto: Suomessa tehdään vuosittain yli 4 miljoonaa käyntiä kuvataidekohteisiin (Frame Finland 2022). Kulttuurialan, mukaan lukien kuvataiteen toimialan, infrastruktuurin alasajolla olisi kauaskantoiset yhteiskunnalliset, sivistykselliset ja inhimilliset seuraukset.

Lisäksi alimman alennetun arvonlisäveron kannan nosto 10 %:sta 14 %:n koskee myös kuvataidealaa, sillä suurin osa taideteosten ensimyynneistä kuuluu 10 % arvonlisäveron piiriin. Alennetun arvonlisäveron piiriin lasketaan kuvataiteen alalla esimerkiksi veistosten, maalausten, grafiikanvedosten ja taidevalokuvien ensimyynnit tietyin ehdoin. Hallitusohjelmassa korostuu kulttuurin kasvupotentiaali ja ALV:n nosto on

ristiriidassa tämän kehityksen kanssa. Ei ole perusteltua eikä loogista samanaikaisesti leikata taiteen ja kulttuurin budjettia sekä pyrkiä lisäämään yksityisen rahan osuutta ja koventaa myynnin verotusta.

5.3.1. Yksityisen kopioinnin hyvityksen määrärahatasoa lasketaan vähentyneen kopioinnin määrän perusteella 5,5 milj. euroon vuodesta 2025 lähtien.

Yksityisen kopioinnin hyvitys on lakisääteinen korvaus luovalle alalle siitä, että teoksia kopioidaan yksityiseen käyttöön. Mediataiteelle on jaettu tukea ja avustuksia AVEKin kautta, jonka tehtävänä on tukea kotimaista audiovisuaalista kulttuuria, ja jonka varat ovat suurimmaksi osaksi peräisin hyvitysvaroista. Leikkaukset heikentäisivät merkittävästi AVEKin toimintaedellytyksiä sekä kaventaisivat suomalaisen mediataiteen alaa. Myös visuaalisten alojen tekijänoikeusjärjestö Kuvaston osana toimivan VISEKin työskentelyapurahat taiteilijoille perustuvat yksityisen kopioinnin hyvitykseen. VISEKin apurahojen hakijamäärä on kasvanut joka vuosi ja vuonna 2023 hakemuksia vastaanotettiin ennätykselliset 649 kappaletta. Työskentelyapurahan sai 21 taiteilijaa tai työryhmää.

5.3. Yritystukia vähennetään mm. alentamalla Business Finlandin muuhun kuin T&K-rahoitukseen kohdistuvaa avustusvaltuutta.

Business Finlandin kautta kulttuurille ja luoville aloille kanavoitavan rahoituksen vähentäminen on ristiriidassa Orpon hallitusohjelman kanssa, jossa todetaan muun muassa että *”suomalaisen taiteen sekä luovien alojen yritysten kansainvälistymisen edellytyksiä parannetaan ja kulttuurialan roolia maakuvatyössä vahvistetaan.*” sekä *”kehitetään kasvua vauhdittavia malleja av-alalle sekä muille toimialoille, kuten kirjallisuuteen ja musiikkiin.”.*

Creative Business Finland -ohjelman päättyminen on menetys kulttuurialalle. Silti senkään aikana Business Finlandin tukijärjestelmät eivät erityisen hyvin tavoittaneet kulttuurialan toimijoita, ja Business Finlandin tukia tulisikin kehittää paremmin soveltumaan kulttuurialan liiketoiminnan ja kansainvälisen viennin kehittämiseen. Nykyisellään taiteellisen sisällön luominen ei pääsääntöisesti mahdu Business Finlandin hakukriteereihin ja taiteen tekijöiden yritysmuotoinen toiminta on sille liian pienimuotoista.

Kulttuurialan liiketoiminnan ja kansainvälisen viennin kehittämisessä on lisäksi huomioitava, että suuri osa uusien innovaatioiden kehittelystä ja kansainvälisyysponnisteluista tapahtuu yhdistyksissä, siis muutoin kuin yritysmuotoisesti. Tähän katvealueeseen ei nykyisellään ole kohdennettuja rahoitusinstrumentteja, tarjolla. Jos yhdistysten kasvualustaan panostettaisiin, olisi realistista odottaa myös kaupallisten toimintamallien syntyä hallitusohjelman mukaisesti.

Lisätietoja:
Annukka Vähäsöyrinki
Toiminnanjohtaja, Suomen Taiteilijaseura
annukka.vahasoyrinki@artists.fi
0400 773 105